

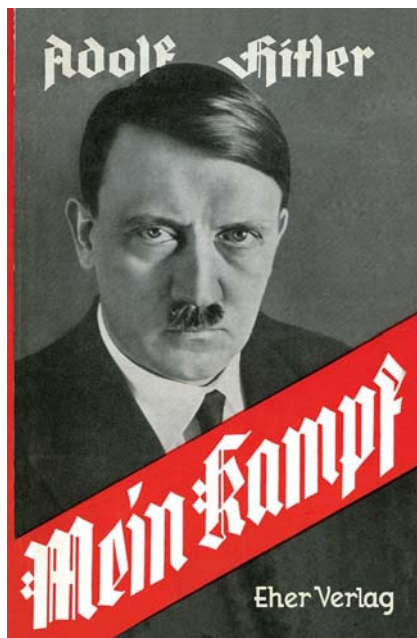
El retorn del llibre maleït

Adolf Hitler se suïcidà el 30 d'abril de 1945. Ara farà setanta anys. Segons la llei alemanya, en finalitzar el septuagèsim any de la mort d'un autor, tots els drets de les seves obres queden lliures. En altres paraules: els drets sobre l'obra escrita del *Führer*, *Mein Kampf*, que ara té l'estat de Baviera, que n'impedeix noves edicions, desapareixerien. Qualsevol podria reimprimir el llibre més malvolgut a Alemanya. Les autoritats intenten trobar alguna interpretació legal que els permeti evitar-ho.

L'obra de Hitler. El cap del Partit Nazi ingressà a la presó de Landsberg el juny de 1924 com a conseqüència de l'intent de cop d'Estat conegut com el *Putsch* de Munic. Va ser penat amb cinc anys. Un gran alè, perquè pensava que l'haurien condemnat a mort i executat, però les dèbils autoritats alemanyes cregueren que contemporitzant evitarien convertir-lo en un màrtir per als seguidors nazis. En feren un heroi. Una gernació desfilava per la presó per visitar-lo, on tenia grans privilegis que extraoficialment li atorgava el director de l'establiment, un simpatitzant de la causa de l'esvàstica. Una de les persones amb qui més contacte tenia era Max Amann, director de les publicacions del Partit Nazi —durant el Tercer Reich fou l'encarregat de la censura oficial—, el qual l'animà en la idea de donar forma escrita als seus pensaments. Però com que Hitler no era gaire d'escriure, ajornava la decisió una vegada i una altra. Fins que el seu amic Rudolf Hess, que havia fugit a Àustria després de l'intent de cop, tornà a Alemanya, s'entregà a les autoritats i acabà reclòs a la mateix presó que el cap. Així va ser com es convertí en l'escrivent de Hitler, el qual dictava el llibre que volia titular *Quatre anys i mig de lluita contra les mentides, l'estupidesa i la covardia*. En veure l'horrorós títol, Amann suggerí que potser quedaria millor *La meua lluita*, *Mein Kampf* en alemany. I l'autor acceptà.

A pesar que se sol donar per fet que

La possibilitat d'editar lliurement 'Mein Kampf' a partir de l'1 de gener pròxim alerta les autoritats alemanyes, que ho intenten evitar.

va escriure tota l'obra engarjolat a la confortable cel·la que ocupava, no fou així. Quan sortí de la presó —no complí ni un any dels cinc que li havien imposit— encara no tenia llest el manuscrit. L'acabà a la gran casa que llogà just després de ser alliberat, situada als Alps bavaresos, prop de Berchtesgaden, anomenada Berghof, i que es convertí en la residència de descans del dictador.

L'obra té una intensa influència de tota la delirant literatura antisemita, com *Els protocols de Sió* i el llibre escrit pel seu amic nord-americà Henry Ford: *El jueu internacional, el primer problema del món*, publicat el 1920. El de Hitler va sortir al carrer en dos toms, el primer l'estiu de 1925 i el segon l'any 1928. La primera part la dedica a recordar la seva infantesa i joventut, els inicis de l'activitat política, l'organització del partit nazi i la concreció de l'ideal racista. El segon tom és on es veu el Hitler més reconegut políticament i ideològicament: "Súbdits i ciutadans", "La personalitat i la concepció racista de l'Estat", "Orientació política cap a l'oest", "Dret a la legítima defensa"... són alguns dels títols dels diferents capítols a través dels quals transmet la concepció que tenia sobre les que anomenava "raça superior" i les "inferiors", especialment la jueva, i sobre com l'Estat nazi hauria d'organitzar la segregació entre l'una i les altres. S'hi veu igualment tant la defensa del militarisme com l'obsessió que tenia amb l'expansió d'Alemanya cap a l'oest

La fortuna de Hitler

El *Führer* va vendre uns 50 milions d'exemplars de *Mein Kampf*, 10 dels quals a Alemanya. Quan es va editar costava 12 marcs —uns tres dòlars americans, al canvi—, de manera que els drets d'autor el feren ric. Però aquesta entrada de diners no era ni de bon tros la principal que tenia. Malgrat que el dictador conreés fama pública d'auster, la realitat és que li agradaven molt els diners i el luxe. Just després de ser nomenat canceller,

el 30 de gener de 1933, renuncià públicament al sou, 29.200 marcs anuals, a banda de 18.000 més en concepte de dietes. El que ningú va saber és que al cap d'un any rectificà aquella decisió i que l'agost de 1934, quan es convertí en cap de l'Estat, després de la mort del president Paul von Hindenburg, també cobrà aquest altre sou, de 37.800 de nòmina i 120.000 en dietes l'any. Uns ingressos bruts de més de 200.000 marcs anuals en uns

europèu, on residien pobles que considerava “inferiors”, els quals disposaven de matèries primeres necessàries per al desenvolupament de l'imperi nazi. Tota l'obra destil·la l'odi més intens al “comunisme i el judaisme”, els quals “cal eradicar” del món.

Malgrat que la propaganda del Tercer Reich assegurés que *Mein Kampf* fou un èxit de vendes immediat, la veritat és que fins que Hitler no arribà a la cancelleria no començà a vendre molts exemplars. Aleshores sí, i encara més quan s'emparà del poder absolut. A partir d'aquell moment el llibre es convertí en una mena de *bíblia* per a tots els nazis. Era el regal ideal per als nuvis quan es casaven, per als joves que acabaven els estudis, per a aniversaris especials... Gràcies a això va vendre –vegeu requadre– milions d'exemplars.

Proscripció. Acabada la Segona Guerra Mundial, les autoritats aliades que ocupaven Alemanya proscrigueren el llibre. Posteriorment, tant la República Federal –la banda occidental del país que s'organitzà en Estat democràtic– com la República Democràtica –la zona oriental, on els soviètics crearen una dictadura comunista autòctona– mantingueren la prohibició d'editar-lo de bell de nou. Els dos governs alemanys es convertiren en els *hereus* dels béns dels jerarques nazis que havien estat expropiats anteriorment per les autoritats d'ocupació mitjançant les directives legals a posta emeses el 1946 i 1948. L'executiu federal trans-

Hitler va començar a escriure *Mein Kampf* a la presó el 1924, però no l'acabà fins l'any següent, quan n'edità el primer volum, mentre que el segon hagué d'esperar fins al 1928.

meté posteriorment al *land* de Baviera, bressol del nazisme, la responsabilitat de controlar tot el que fes referència al *copyright* de *Mein Kampf*. El Ministeri de Finances bavarès s'encarregà de la tasca per mitjà d'un departament *ad hoc*. Aquesta missió de control implica encara avui, per ordre federal, evitar la reedició del llibre. Segons Timothy W. Ryback, autor britànic de nombroses obres sobre Hitler i el seu llegat, tot i haver-hi hereus del dictador nazi tant a Àustria com als Estats Units –amb el llinatge canviat– “no es dona absolutament cap fonament legal pel qual els

hereus de Hitler puguin reclamar drets d'autor ni la propietat intel·lectual de *Mein Kampf*”. Només el *land* bavarès pot decidir sobre l'obra.

Durant les darreres set dècades no se n'ha autoritzat cap reedició excepte una a Israel, en hebreu, d'ús exclusivament acadèmic. Ara bé, n'hi ha drets de reimpressió venuts el 1933 per l'editorial Eher Verlag, encarregada de totes les publicacions nazis, a la nord-americana Houghton Mifflin i la britànica Pimlico: la primera no el publica i la segona envia tot el que ingressa per les vendes a causes benèfiques. A més,

moments en què el sou mitjà al país era d'uns 1.500.

A banda del que cobrava oficialment, també tenia més ingressos. Així ho assegura el periodista alemany Guido Knopp en el seu llibre *Secrets del Tercer Reich*, editat a Berlín el 2013. Calcula la fortuna del *Führer* en un mínim de 700 milions de marcs. D'on sortien? La majoria d'un estrany “fons de donacions” que de manera suposadament voluntària les grans corporacions empresarials germàniques nodrien amb un 0,5% del total de salaris que pagaven. Si bé el fons en teoria pertanyia al partit nazi, en

la pràctica el seu cap era l'únic que disposava d'aquests diners. Així mateix, el dictador tenia també una gran quantitat d'obres d'art i joies.

El documental televisiu *Hunt for Hitler's Missing Millions* –“A la caça dels milions perduts de Hitler”–, produït el juny de l'any passat pel britànic Channel 5, assegurarà que la fortuna del cap nazi era el 1945 molt superior a les anteriors estimacions conegudes. Podria arribar, al canvi actual, a uns 6.000 milions de dòlars nord-americans. Una xifra que resultaria de la suma dels sous, dels drets d'autor de *Mein Kampf*, de les donacions

i, a més, del cobrament de drets per totes les fotografies seves que s'usaven públicament, per tots els discursos que feia, per posar la cara als segells de correus... En fi, que ho cobrava tot, sense pagar impostos per res. Gràcies a aquestes ingents quantitats de doblers adquirí un fons d'art força important que anà enriquint amb obres que provenien dels robatoris a les famílies jueves aniquilades. Segons els càlculs del treball periodístic citat, unes 3.000 de les 8.500 obres d'art de les quals era propietari –legítim o no– tenien un valor per unitat superior al milió de dòlars actual.

Les autoritats alemanyes temen que si s'allibera l'edició de *Mein Kampf* no sigui un revulsiu que afavoreixi els moviments neonazis.

també es donà permís per a una edició en espanyol l'any 1937.

La distribució del llibre maleït canvià radicalment a partir de la popularització de l'ús d'internet. Per la xarxa en circulen nombroses versions, si bé moltes no són gaire fiables. A causa de les peticions del Govern alemany les llibreries virtuals Barnes&Noble i Amazon no n'envien exemplars al territori alemany. A pesar del zel oficial teutó per intentar aturar la difusió de l'obra, avui dia és un objecte de col·leccionista i d'idolatria neonazi. Els exemplars en bon estat de les edicions oficials dels anys 30 assoleixen preus força alts i aquest setmanari ha pogut comprovar a la xarxa que els editats a Berlín tenen preus –en funció de l'any de publicació– que oscil·len entre els 300 i 400 euros, mentre que, si són de l'edició espanyola, solen fluctuar entre els 200 i els 250. D'altres impressions més modernes, il·legals i sovint amb adaptacions o rectificacions que les desvirtuen, continuen venent-se amb molt d'èxit, sobretot en països islàmics: una nova edició a Turquia el 2006 va vendre més de 100.000 exemplars en només un parell de mesos.

Reedició polèmica. La fascinació per Hitler combinada amb el fet que l'1 de gener vinent es puguin alliberar les reimpressions de la seva obra pre-ocupen molt les autoritats alemanyes.

Justament per això, el 2012 el Govern del *land* de Baviera, atenent la petició d'un grup d'historiadors de l'Institut d'Història Contemporània de Munic, acceptà donar permís per fer una edició crítica de *Mein Kampf*, l'objectiu de la qual seria “desmitificar” l'obra, Hitler i el nazisme, en paraules del primer ministre de l'estat federat, Horst Seehofer. Així, aquesta obra mitigaria l'impacte que poguessin tenir altres reedicions sense aportacions crítiques que es poguessin fer en alliberar-se els drets.

Però tot canvià després d'una visita a Israel del president bavarès. En tornar, anuncià que no donaria permís per a la reimpressió. No obstant això, els historiadors continuaren fent feina en el seu projecte. Al cap i a la fi, l'1 de gener de 2016 els drets per publicar l'obra haurien de ser lliures i per tant podrien assolir l'objectiu sense cap problema. Però no està gens clar que ho aconseguixin. En conèixer els responsables polítics de Baviera les intencions de l'Institut, començaren a rumiar com podrien evitar que el llibre veiés la llum. El juny

Polèmica a Alemanya davant la possible reedició de 'Mein Kampf'

de l'any passat, després d'una cimera de ministres de Justícia dels estats federats, el responsable sectorial bavarès, Winfried Bausback, anuncià formalment que “tot el món democràtic mira cap a Alemanya” i que “tenim la responsabilitat de respectar de manera especial els sentiments dels supervivents de l'Holocaust”, per la qual cosa “farem tot el que puguem” per evitar la reimpressió de *Mein Kampf*. Segons la premsa alemanya, el subterfugi que volen usar les autoritats serà la interposició d'una querrela per “incitació a l'odi racial” contra qualsevol intent de tornar a editar el llibre.

Els historiadors, però, no es donen per vençuts i continuen entestats a publicar la seva versió crítica. “Considerem que és absolutament necessari proporcionar al públic una edició amb informació acadèmica, basada en els estudis [d'especialistes] que contextualitzen l'obra”, deia el sotsdirector de l'Institut, Magnus Brechtken, en declaracions fetes a *Newsweek* el mes passat. Confia d'evitar la catalogació legal “d'incitació a l'odi racial” a través d'una molt àmplia edició crítica, farcida de textos –podrien arribar a ser-ne 5.000– condemnatoris del nazisme i de les tesis de Hitler. Tantes anotacions hi volen introduir que seria de fet un nou llibre d'unes 2.000 pàgines en lloc de les 800 de l'original. Així i tot, és conscient que molta gent pot pensar diferent. De fet, Levi Salomon, portaveu a Berlín del Fòrum Jueu per la Democràcia i Contra l'Antisemitisme, ja s'ha manifestat “absolutament en contra de la publicació perquè és un llibre fora de tota lògica humana”. Brechtken és conscient del que implica l'objectiu dels historiadors: “Hem pres una decisió intel·ligent? Depèn de la perspectiva de cadascú. Nosaltres compartim el punt de vista de les víctimes que no es volen veure exposades a rememorar les traumàtiques experiències dels anys 30 i 40, però la nostra feina és investigar els orígens i les raons del nacionalsocialisme, i així conèixer per què va ser possible”, deia al setmanari nord-americà per justificar la nova edició que a hores d'ara no està gens clar que pugui ser publicada, si més no a Alemanya

Miquel Payeras